

# Dokumendihalduse vaade avatud andmetele ja juurdepääsule

Veiko Berendsen

Tartu Ülikool

AS Nortal

# Ettekande sisu

- Dokumendihalduse kontseptsioonide rakendumine
- Andmed (data), kirjed (DB records), dokumendid (document/record)
- Õiguslik regulatsioon
  - Avaliku teabe seaduse vaade
- Standardites sätestatu
  - EVS-ISO 16175-3:2012 Juhised ja funktsionaalsusnõuded dokumentidele ärisüsteemides
  - CMIS (Content Management Interoperability Services ) võimalused
- Andmeteenused

# Dokumendi omadused

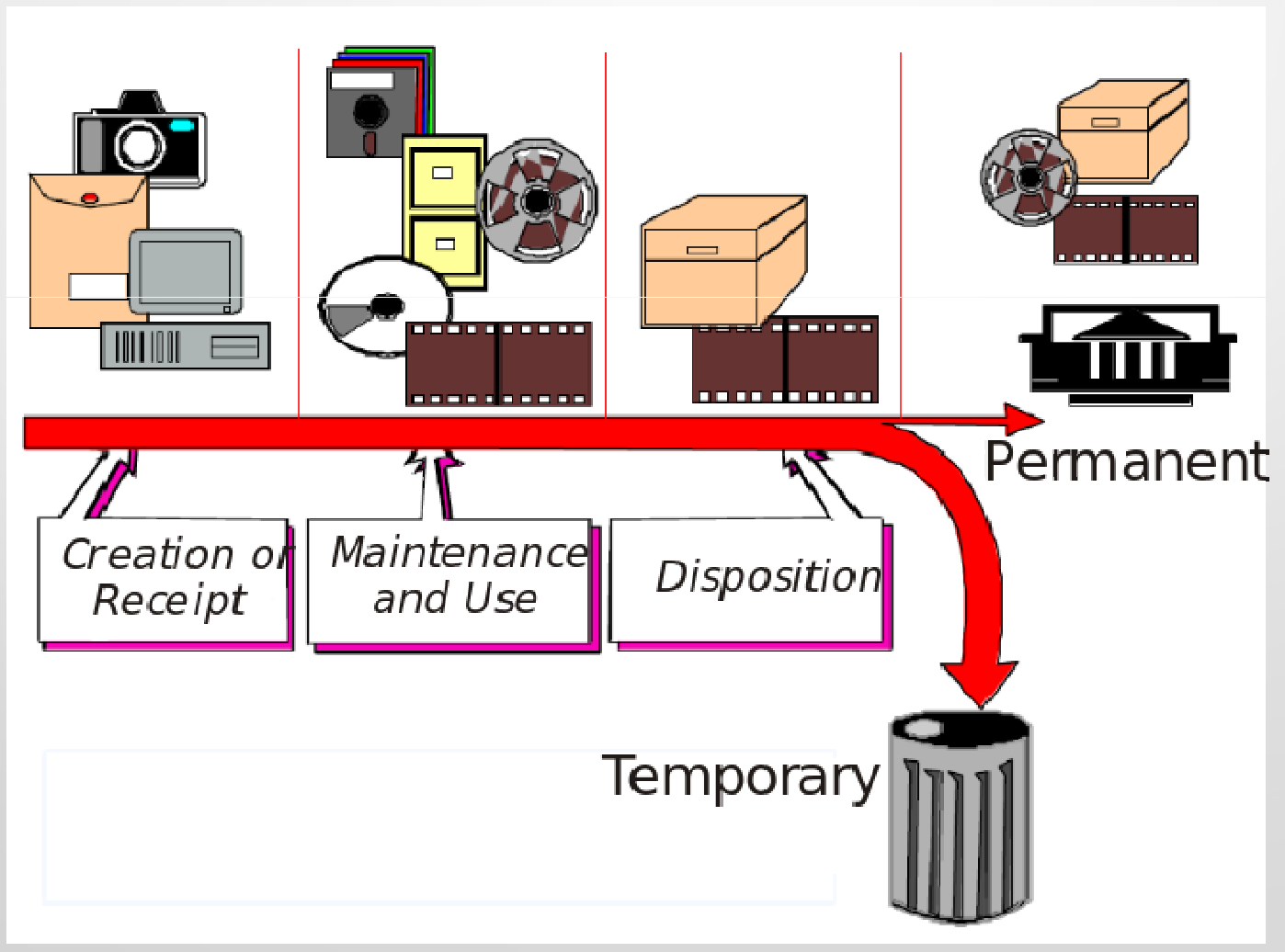
- Dokumendi omadused
  - Dokument peab korrektselt peegeldama, milline info edastatati, milliseid otsuseid või toiminguid teostati. Dokument peab vastama organisatsiooni tegevuse vajadustele ja seda peab saama kasutada aruandluskohustuse täitmiseks.
- Autentsus
  - Autentne on dokument, mille puhul saab kindlaks teha, et:
    - a) dokument on just see, mis ta olema peab;
    - b) dokumendi loojaks või saatjaks on isik, kes pidi selle looma või saatma;
    - c) dokument on loodud või saadetud ajal, mil see pidi loodama või saadetama.
- Usaldusväärsus
  - **Usaldusväärne on dokument, mille sisu võib usaldada kui tõendusmaterjali toimingute, tegevuse või faktide täielikust ja täpsest esitusest ning neile võib toetuda järgnevate toimingute või tegevuse käigus. Dokument tuleb luua selle toimingu tegemise või tegevuse toimumise ajal või kohe pärast seda isiku poolt, kes täpselt teab fakte, ja vahenditega, mida selle toimingu tegemiseks rutiinselt kasutatakse.**
- Terviklus
  - Dokumendi terviklus tähendab, et see on täielik ja seda ei ole muudetud.
- Kasutatavus
  - Kasutatav on dokument, mille asukohta saab kindlaks teha, mida saab üles leida, esitada ja tõlgendada. Ka hiljem peab saama näidata dokumendi otsest seost tegevuse või toiminguga, mille käigus see loodi.

# Dokumendi elukäik

Aktiivne

| Poolaktiivne

| Passiivne



# Mis on dokument?

- Dokument (arhiiviseaduse määratlus)
  - Dokument on mis tahes teabekandjale jäädvustatud teave, mis on loodud või saadud asutuse või isiku tegevuse käigus ning mille sisu, vorm ja struktuur on küllaldane faktide või tegevuse tõestamiseks
  - 3.10 dokument (*document, noun*): jäädvustatud informatsioon või objekt, mida saab käsitleda tervikuna
  - 3.15 dokumendid (*records*): organisatsiooni või üksikisiku poolt seadustest tulenevate ülesannete täitmise või äritegevuse käigus loodud, saadud ja selle tõestuseks alles hoitud informatsioon
    - EVS-ISO 15489:2004 Dokumendihaldus

# Data, content, document, record

- Ühel asjal mitu nimetust
  - INFORMATION ITEM
    - teavik, museaal, arhivaal, dokument
- Andmed on organiseeritud ja struktureeritud
  - Näide: DSpace kontseptuaalne mudel
    - Collection, community, item (data/metadata), (files)
  - Kui me räägime juurdepääsust teadusandmetele, siis millele juurdepääs on: arhiiv, andmebaas, üksik objekt

# Informatsiooni komponentide/andmeelementide määratlemine digitaaldokumentide moodustamiseks andmebaasis

ÄRISÜSTEEM

ANDMEBAAS

Tabel		Tabel		Tabel	
Väli	Väli	Väli	Väli	Väli	Väli
Andmed	Andmed	Andmed	Andmed	Andmed	Andmed
Andmed	Andmed	Andmed	Andmed	Andmed	Andmed
Andmed	Andmed	Andmed	Andmed	Andmed	Andmed
Andmed	Andmed	Andmed	Andmed	Andmed	Andmed

DIGITAALDOKUMENT

DIGITAALDOKUMENT

# Dokumendid ja andmed, andmebaasi kirje

Tabel A: Töötajad				
Töötaja ID	Perekonnanimi	Eesnimi	Aadress	Linn
0078652	Larsen	Sevren	78/1 Hoddle St. Carlton	Melbourne
0078653	Lee	Jamie	55 Ramsey St. Vermont	Melbourne
0078654	Smith	Bob	7 Pollie Crt. Barton	Canberra
0078655	Schmidt	Helmutt	1/123 North Rd, Balmain	Dydney
0078656	Darcy	Kyra	67 Green St, Mt Lawley	Perth

Tabel B: Töötasud			
Maksumäär	Tase	Aasta	Töötasu
A41	APS4	Aasta 1	\$45,000
A42	APS4	Aasta 2	\$46,000
A43	APS4	Aasta 3	\$47,000
A44	APS4	Aasta 4	\$48,000
A51	APS5	Aasta 1	\$54,000
A52	APS5	Aasta 2	\$55,000
A53	APS5	Aasta 3	\$56,000

Tabel C: Kontor	
Töötaja ID	Maksumäär
0078652	A53
0078653	A42
0078654	A42
0078655	A41
0078656	A51

Tabel D: Töötaja / Maksumäär		
Kontori ID	Kontor	Juhataja
M001	Melbourn'i kontor	Shay Jones
S001	Dydney' kontor	Fred Nguyen
P001	Perth'i kontor	Alberta Johnson
C001	Canberra kontor	John Wasp

Tabel C: Töötaja / Kontor	
Töötaja ID	Rmtp keskuse ID
0078652	M001
0078653	M001
0078654	C001
0078655	S001
0078656	P001

## Selgitus



Andmeelemendid, mis moodustavad dokumendi Kyra Darcey isiku kohta



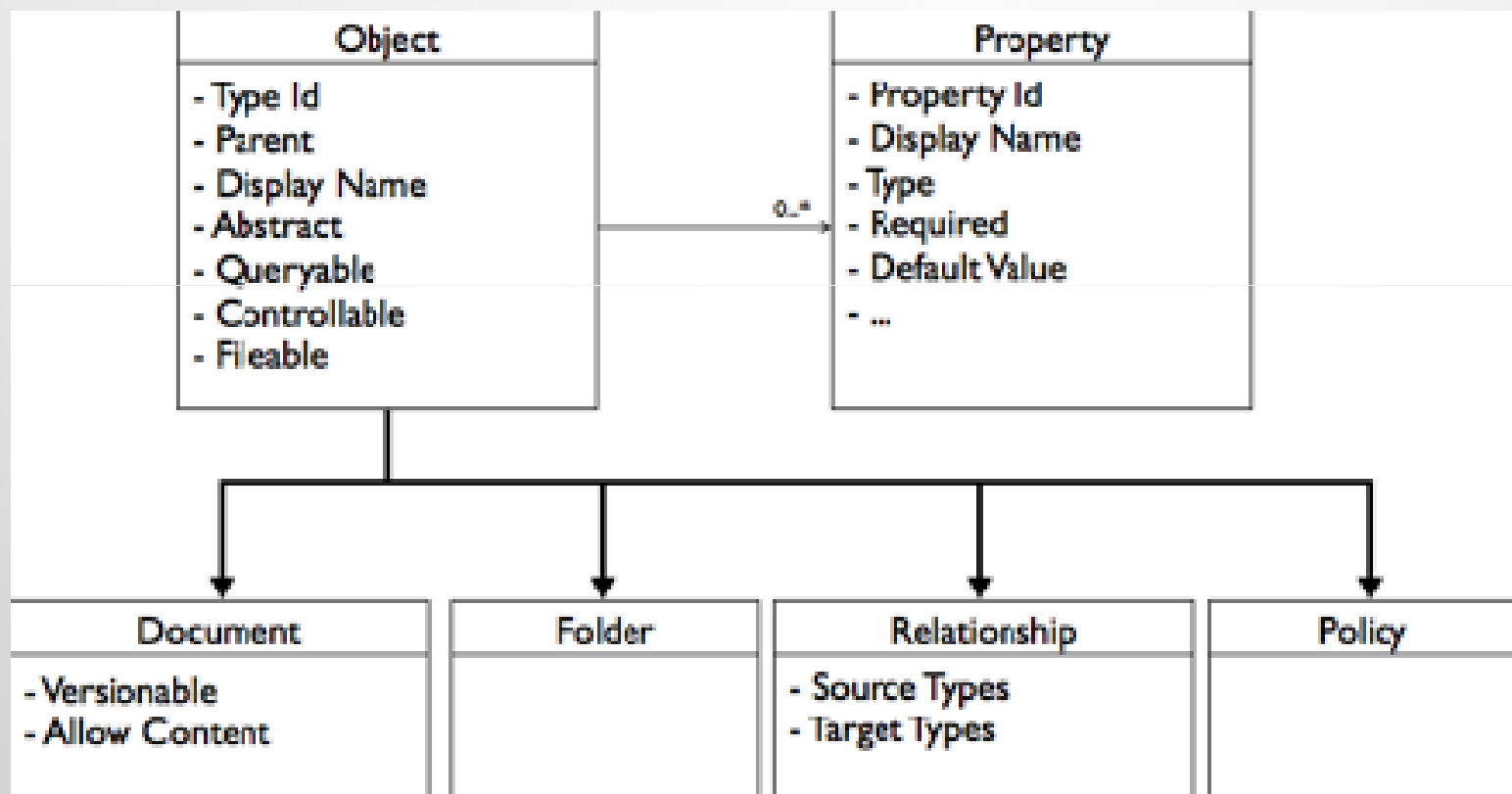
Andmeelemendid, mis moodustavad dokumendi Bob Smith'i aadressi kohta



Andmeelemendid, mis moodustavad dokumendi Melbourne'i kontori töötajate kohta



# CMIS data model / domain model



# CMIS policy

- Policies
  - Access policy
  - Retention policy
- Kasutamine arhiivi põhiprotsessides
  - Submission (kogumine, vastuvõtt)
  - Dissemination (kasutamine, juurdepääs)

# Avaliku teabe seadus

- § 3. Avalik teave
  - (1) Avalik teave (edaspidi teave) on mis tahes viisil ja mis tahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud seaduses või selle alusel antud õigusaktides sätestatud avalikke ülesandeid täites
- § 9. Teabevaldaja kohustused
- § 11. Asutuse dokumendiregister
- § 35. Teabe asutusesiseseks tunnistamise alused
  - 11) teabe, mis sisaldab delikaatseid isikuandmeid;
  - 12) teabe, mis sisaldab isikuandmeid, kui sellisele teabele juurdepääsu võimaldamine kahjustaks oluliselt andmesubjekti eraelu puutumatust;
- Lisaks
  - Isikuandmete kaitse seadus
- Õigus andmeid koguda
  - Ühekordne kogumine – mitmekordne kasutamine
  - Sündmuspõhine kogumine
- Teaduse ja avaliku halduse andmekasutuse eri loogikad!

# Juurdepääsu metaandmed

- Üldine kirjelduste kasutamine
- Elektroonilise andmevahetuse metaandmete loend
  - [https://riha.eesti.ee/riha/main/xml/elektroonilise\\_andmevahetuse\\_metaandmete\\_loend/1](https://riha.eesti.ee/riha/main/xml/elektroonilise_andmevahetuse_metaandmete_loend/1)
- Andmevahetus asutuste vahel kasutades X-teed ja dokumendivahetuskeskuse (DVK) teenust
- Aga (sotsiaal) teaduses:
  - Sotsiaalteaduslik andmearhiiv on ühiskondlikel alustel
  - Standardset kirjeldust (DDI – data documentation initiative) ei kasutata; teenuseid teha ei saa

# Andmeteenused

- Kasutamine eeldab
  - Aktuaalsust (kui on tegu faktilisteks toiminguteks vajalike andmetega; teaduse puhul on oluline ajaperioodi määratlus)
    - Näiteks
      - A) näita kuritegevust Tartus kaardil – periood viimane aasta
      - B) näita kuritegevust Tartus kaardil – võrdle eelmine aasta ja üle-eelmine aasta
      - C) näita teesulge täna
  - Usaldusväarsust – andmed tulevad allika (institutsiooni) käest, keda saab usaldada
    - Kas erasektori andmeteenuste kvaliteeti saab usaldada?
    - Näita bensiinijaamu – aga kui nad kuvavad ainult neid, kes maksavad?

TÄNÄN!

